

'... een zwem- en badinrichting, gelegen aan de rechteroever van de Lek, nabij kmr. 953.700'

Ontstaan en ontwikkeling van
'Natuurbad en Bondsvakantieoord Klein Scheveningen'

door Johan Klein en Bart Rietveld

Dit artikel behandelt een bijzonder plekje in de Lopikerwaard, langs de Lek en in Lopikerkapel. Klein Scheveningen, ooit ontstaan als "natuurstrandbad", later uitgegroeid tot "Bondskampeerplaats".

Enthousiasme voor het onderwerp bleek tijdens de vragen naar verhalen en foto's: van alle kanten is er geholpen om het onderzoek te doen slagen.

Op basis van de verhalen is de tekst van het artikel ontstaan. Behalve tekst bevat het artikel maar liefst 60 afbeeldingen die sfeer en cultuur op 'Klein Scheveningen' trachten weer te geven. Naast enkele plattegronden treft u veel portretten en groepsfoto's aan, die veelal vrolijke mensen laten zien.

Het artikel bestaat uit twee delen. Eerst wordt de periode 1930 - 1950 beschreven: het ontstaan van het natuurbad. Tijdens deze periode was Thomas Heijman beheerder van 'Klein Scheveningen'.

Aansluitend is er aandacht voor de periode 1950 - 1970, het tijdperk van de vakantie-huisjes aan de Lek. In die naoorlogse periode construeerden vaders met allerlei (schaarse) materialen middels zorgvuldig onderhouden gereedschappen veelsoortige eenvoudige onderkomens: "huisjes" werden ze tijdens de interviews genoemd. Het artikel eindigt daar waar de stacaravan en recreatiewoning zijn intrede doet.

Naar de Lek!

Familie Pfaff, een welgestelde familie uit Utrecht, kwam met mooie dagen in de twintiger jaren van de vorige eeuw voor strandplezier naar de strandjes aan de Lek bij Lopikerkapel. De kinderen gingen mee samen met het kindermisje. Om het strandplezier zo aangenaam mogelijk te maken verzocht zij de plaatselijke bevolking om enkele diensten. Zo kreeg Jansje van Os, een schoolkind uit Lopikerkapel, de taak om tegen geringe

betaling het kindermisje te ondersteunen bij het oppassen op de kinderen. En Thomas Heijman van café De Roode Leeuw werd de opdracht gegeven limonade en andere gekoelde drankjes te serveren aan het strand.

Het idee om 'iets' bij de Lek te gaan doen was geboren!

De vroegste herinneringen die tijdens de interviews zijn genoteerd gaan 80 jaar

jaar terug naar het begin van de vorige eeuw. De populariteit van het 'dagje naar de Lek' is eenvoudig te verklaren als men deze herinneringen leest. Als eerste enkele uit de jaren twintig:

"Ik ging als kind al naar de Lek omdat zwemmen in de Hollandsche IJssel verboden was en je bij de Lek een fijn strand voor kinderen had. Mijn moeder zette haar jongste kinderen in de kinderwagen. Zij liep dan, samen met de overige kinderen via de Hogebeezen in de richting van de Lek. Halverwege, bij de huisjes waar er nu nog een paar van staan (de Zevenbomen) haalden we dan water (om te drinken), dat hoefde dan niet helemaal uit IJsselstein te worden meegenomen. We liepen dan over de Radiolaan en gingen aan het einde daar direct omlaag naar het strand."

Alida van de Haar (geb. 1917)

"Ja jongen, we zijn er heel vaak geweest, vraag het maar aan je moeder. We hadden een huisje vlak vooraan, onder de bomen. En weet je, als jongen van 15 - ik ben nu 91 - kwam ik al aan de Lek. Ik heb er leren zwemmen."

Kapper Jo Karelse (geb. 1912)

Een volgende herinnering betreft de periode eind jaren veertig:

"Mijn vader werkte bij 'Meubelfabriek Van Rooijen'. Vader had een week vakantie per jaar, in augustus. Dan was de fabriek gesloten vanwege het stoken van de ketels voor de stoom etc. Iedereen die daar werkte was met vakantie. Er was geen keuze in de datum. Op de donderdag in de vakantie gingen we altijd naar een bioscoop in Utrecht, waar we met Pa het hele centrum van Utrecht doorzeulden en al een uur van tevoren bij de bioscoop stonden te wachten. En één keer per jaar, iedere dinsdag van zijn vakantie,

1. Actuele overzichtskaart van het gebied rond Klein Scheveningen:
1. Biezendijk
2. Radiolaan
3. Lekdijk
4. Notenlaan
5. Achterdijk
6. Lopikerweg
7. Kromme IJssel
8. Lek
9. De Zeven bomen
10. De Roode Leeuw
11. Kerk
12. Klein Scheveningen

2. Familie Westerhout-Tersteeg halverwege de jaren veertig op Klein Scheveningen. Op de achtergrond de draaimolen en onder in het midden Willem Westerhout.

gingen we naar 'Thomas Heijman' aan de Lek. Die dag stond vast gepland bij de bewoners van het Julianawijk."

Willem Westerhout (geb. 1934)

Vanaf de dertiger jaren was Thomas Heijman (uitbater van café de Roode Leeuw in Lopikerkapel) beheerder van een strook grond langs de Lek. Hij richtte deze in voor dagrecreatie en verkocht er o.a. ijs, limonade en snoep. Er stonden wat schuurtjes en een enkele tent. Thomas was de man van 'Klein Scheveningen', wiens veelbewogen leven een tragisch einde kende.

Thomas Heijman

Thomas Heijman werd geboren op 8 januari 1886 als zoon van een Jutphase aannemer. Het rooms-katholieke gezin woonde in 'huize Catharina' aan de Vaartse Rijn. Thomas werd ook aannemer en vestigde zich na het huwelijk met ene Corrie Peek in Cothen. In 1917 werd hun dochter Maria Catharina geboren. Zij vertelde het volgende:

"Mijn ouders hadden al twee of drie kinderen gehad, maar die waren allemaal vroeg overleden. Moeder had een zwakke gezond-

heid waardoor mijn vader niet zijn hele dienstplicht hoefde te vervullen.

Op zekere dag was vader niet thuis, hij was weg voor zaken, naar Amsterdam zoals ik later vernam. Moeder is toen niet goed geworden en heeft mij, met schoentjes nog aan, in mijn ledikantje gelegd. Vervolgens waarschuwde zij de burens om de dokter te halen en overleed, waarschijnlijk aan een hartaanval. Ik heb dat allemaal uit overlevering, want ik was pas één jaar oud toen dit gebeurde.

Vader heeft het aannemersbedrijf toen verkocht aan een broer en is weer in Jutphaas bij zijn ouders gaan wonen. Ik ben de eerste jaren door een tante opgevoed, op een boerderijtje in de Knollemanshoek te IJsselstein. Terug in Jutphaas is vader een kwekerij begonnen bij de Geinbrug. Als ik dan bij hem was kon het gebeuren dat opa Heijman, de aannemer, op de fiets naar de

3. De soldaat Thomas Heijman tijdens de mobilisatie van de Eerste Wereldoorlog.

Geinbrug kwam en dan op toffees trakteerde. Later heeft vader de kwekerij verkocht. Mijn vader reed op een motor, een 'Indian Scout' of zoiets, die motor heeft eeuwig in de schuur gestaan. Gek dat ik nog weet hoe die motor heette, maar dat stond op zo'n plaatje op die motor."

Marie Heijman (geb. 1917)

In 1921 hertrouwde Thomas met de zeven jaar oudere Jaarsveldse Teuntje van Lent. Zij had, samen met haar broer Jan, een café in Lopikerkapel: De Roode Leeuw. Thomas en Teuntje trokken in het woonhuis van het café. Het echtpaar bleef kinderloos. Thomas haalde wel zijn dochter Marie, het kind uit zijn eerste huwelijk, naar Lopikerkapel.

ten westen van de Radiolaan. De sticht (=afrit) vanaf de Lekdijk, was eigendom van boer Van Beusekom. Diverse personen hadden recht van overpad over de sticht om zo vanaf de Lekdijk in de uiterwaarden te komen. De weilanden in de uiterwaarden werden door meerderen gebruikt. Zo pachtte Thomas Heijman een stuk uiterwaard van Rijkswaterstaat. De herkomst van de naam 'Klein Scheveningen' evenals de precieze datum van de aanvang van de activiteiten is niet te achterhalen aangezien deze min of meer 'illegaal' en niet geregistreerd waren.

Thomas ging koek, bier en ijs dat hij zelf bereidde verkopen. In het seizoen stond hij 's ochtends om vier uur op om het ijs te draaien. Het ijs werd door een wederverkoper in de buurt en op Klein Scheveningen 'uitgevent'.

Dochter Marie hielp ook mee en mocht op 16-jarige leeftijd entree heffen. Vader Thomas had speciaal een 'entreekar' gemaakt met afneembare wielen.

Het ontstaan van Klein Scheveningen
Begin jaren dertig is Thomas met 'Klein Scheveningen' begonnen. Langs de Lek, bij een dan al geliefd stukje strand, iets

Al snel breidden de activiteiten zich westwaarts uit richting Jaarsveld waar Thomas een kantine met enkele schuurtjes neerzette. Hier kon men zich omkle-

4. Thomas Heijman midden jaren dertig. De foto is op het erf van De Roode Leeuw genomen.

5. De zusters Cornelia (links) en Gonda van Lent (rechts) samen met hun tante Teuntje Heijman - van Lent voor café De Roode Leeuw. Opname begin jaren veertig.

6. "De Lek bij Lopik". Op de achtergrond de kerktoeren van Tienhoven. Sfeeropname uit de vijftiger jaren.

7. Ingang (achter de rietkraag) van Klein Scheveningen, gezien vanaf de Lekzijde. Foto uit de dertiger jaren.

8. Zicht van achter de ingang op de 'sticht' (afrit van de Lekdijk). Let op de 'entreekar' met de afneembare wielen. Een glas melk kostte 6 cent. Foto uit de dertiger jaren.

9. Op een doordeweekse dag kort voor de oorlog was het 'strandleven' nog van bescheiden omvang.

10. Huwelijksfeest in De Roode Leeuw van Theo van Doorn en Marie Heijman op 5 augustus 1937.

11. De bruilofsgasten vermaken zich op Klein Scheveningen.

12. Dagesmensen eind jaren dertig, tijdens de mobilisatie. V.l.n.r.: Thijs? van Mourik, Piet Asch, Marie Heijman en Kees van der Wee.

den en bij slecht weer ook schuilen. Marie hield de wacht bij de entree en vader Thomas hield toezicht bij de gebouwtjes en fungeerde tevens als badmeester waarvoor hij een verrekijker gebruikte. Hij was vooral beducht voor de raderboten die toen regelmatig de rivier op- en afvoeren. Deze boten veroorzaakten extreem hoge golven en hadden een geweldige zuigkracht. Met een toeter waarschuwde hij dan de gasten die hierop direct het water uitmoesten.

"Vader kon alles en kende iedereen, tot de dominee toe waar hij goed mee kon opschieten, ook al was mijn vader katholiek. Vader was een joviale man en gek op kinderen. Mijn trouwdag, in 1937, is gevierd in De Roode Leeuw. Enkele gasten zijn nog naar Klein Scheveningen gegaan.

Met Klein Scheveningen heeft mijn vader altijd veel tegenwerking gehad van de autoriteiten. Dan moest hij weer stoppen met entree heffen, dan mocht het weer niet op zondag open en moest hij weer voorkomen. Dat maakte hem niet zenuwachtig, hij ging er gewoon naartoe. Wel of geen vergunning

13. Thomas Heijman haalt een 'Klein Scheveningen-kano' binnen. Foto begin jaren dertig.

interesseerde hem niet. Hij deed alles en dat was bekend. Als een boer in de omgeving moest voorkomen werd vader gevraagd om mee te gaan. En dan ging die weer. Vader is niet oud geworden. Bij het weer aansluiten van de waterleiding die was afgesloten in een vorstperiode is hij voorover gevallen in de waterput en verongelukt. Er is nog een bidprentje van, dat heeft mijn zoon Henk bewaard".

Marie Heijman (geb. 1917)

Thomas Heijman verongelukte op oudjaarsdag 1950, op het erf van De Roode Leeuw. De rouwadvertentie in de krant vermeldde: "einde van het jaar, einde van het leven".

Een zondags gesloten natuurbad

In 1935 verscheen De Stichtsche Kersenstad, een uitgave van de VVV te IJsselstein. Daarin opgenomen is een overzicht van "Rijwielen- en Wandeltochten langs Den IJssel naar de Lek" waarin het "Lekstrandbad" wordt aangeprezen met de volgende zin:

"...volgen wij de vele kronkelingen van den Lekdijk. Liefhebbers van rivier- en zonneba-

Klein Scheveningen

voor

Rivier- en Zonnebaden

Doelmatig - Goedkoop - Gezellig

Prachtige gelegenheid voor
Schoolreisjes en Vereenigingen

den en families met kinderen zullen niet verzuimen een bezoek te brengen aan het Lekstrandbad "Klein Scheveningen", waarvan we de vlaggen reeds van nabij zien wapperen."

14. Advertentie uit de IJsselsteinse VVV-gids van 1935.

Behalve IJsselsteiners waren het ook inwoners van Jaarsveld en Lopikerkapel die het natuurbad opzochten. De populariteit

van het "dagje naar de Lek" was in de dertiger jaren zo groot dat er in de zomer van 1934 een artikel in de krant verscheen:

Een zondags gesloten natuurbad

B. en W. van Jaarsveld verbieden ook de schommels in het zwembad.

Heeren en dames gescheiden.

(van onzen correspondent)

IJsselstein, 25 juli 1934

Ook deze gemeente verheugt zich in het bezit van een natuurbad, waar jong en oud gelegenheid vinden tot het nemen van zwem- en zonnebaden. Deze mooie inrichting, die gelegen is aan de Lek, op de grens van IJsselstein en Jaarsveld, biedt vooral aan de kinderen allerlei vermaken – schommels, zweefmolen, ringen, kano's poloballen en nog veel meer heerlijkheden, zoodat zij er bij voorkeur spelen. Maar er zijn ook groote menschen en er zijn grenzen... en zo werd het vermaak wreed verstoord.

Het natuurbad is gelegen op grondgebied van de gemeente Jaarsveld en staat dus onder toezicht van B. en W., die strenge voorschriften van de orde hebben uitgevaardigd. De bokken moeten van de schapen zijn gescheiden en 's Zondags moet de inrichting gesloten zijn.

Voor den ondernemer, den heer Th. Heyman, is dit besluit een groote handicap, omdat voor het publiek nu eenmaal Zondag de aangewezen dag is om de beslommeringen des levens minder drukkend te voelen en zich badend in water of zon te verpoosen.

Het is dan ook voorgekomen, dat een 300 à 400 bezoekers moesten worden geweerd, hetgeen een grooten chaos veroorzaakte, daar zij van alle zijden een aanval op het natuurbad deden. De stroom was dan ook niet te keeren en de ondernemer, die niet wenschte dat tegen de overtreders proces-verbaal werd opgemaakt, liet zichzelf bekeuren, door het bad des Zondags open te stellen en aan de voorwaarde, door B. en W. van Jaarsveld gesteld, geen gevolg te geven.

Daarna werd hij gesommeerd alle schommels, zweefmolen, ringen enz. van het terrein te verwijderen, omdat volgens B. en W. deze artikelen onder het hoofd publieke vermakelijkheden vallen, waarvoor vergunning van B. en W. noodig is.

Door dit alles wordt de uitoefening van het bedrijf ten zeerste belemmerd, zoodat het nog de vraag is of het Rijk de huursom voor het 7 H.A. groote terrein zal kunnen ontvangen. Bovendien is van hooger instantie dan B. en W. vergunning verleend tot het plaatsen van de getimmerten, zoodat er wel van een eigenaardigen toestand kan worden gesproken.

15. Direct na de Tweede Wereldoorlog breidden de activiteiten op Klein Scheveningen zich sterk uit.

16. 'Strandleven' aan de rivier. Het lijkt een schilders-idylle. Links een tent in de vorm van een tipi. In het midden loopt Thomas Heijman naar de verkoopkraam.

Uit het artikel valt af te leiden dat er volop gebruik werd gemaakt van de strandjes langs de Lek. Er wordt gesproken over 300 à 400 bezoekers. Ook lezen we dat het gemeentebestuur van Jaarsveld (waartoe Lopikerkapel destijds behoorde) zich ernstig zorgen maakte om het 'gemengd' zwemmen. Voorts wordt een aanduiding gegeven van de omvang van het terrein: 7 hectare. Ook krijgen we enig zicht op de eigendoms kwestie. Het Rijk was de eigenaar (en verhuurder) van de strook grond langs de Lek, terwijl het gemeentebestuur (als handhaver van de openbare orde) vergunning voor de speeltoestellen diende af te geven.

In IJsselstein was het zwemmen in de Hollandse IJssel verboden. Pas in 1947 worden door de gemeente IJsselstein drie plaatsen aangewezen waar in het openbaar gezwommen mocht worden.

Bij dit raadsbesluit werd door de voorzitter van de raad nadrukkelijk gesteld dat "gemengd zwemmen thans onder strafbedreiging uitdrukkelijk verboden is". Er werden twee plaatsen aangewezen voor de mannen en één voor de vrouwen. De notulen van de vergadering vermelden:

"Het is ontzettend moeilijk om een bepaalde leeftijdsgrens te trekken, beneden welke gemengd zwemmen geoorloofd is. Er zijn bijv. kinderen die op hun twaalfde jaar al een zekere bekoring kunnen hebben voor de andere sexe."

Op 17 augustus 1955 rapporteerde gemeentearts Leering een aantal bezwaren op het gebied van de volksgezondheid:

"De IJssel is een geliefkoosde zwemgelegenheid: het aantal kadavers dat haar bevolkt, de rioleringen die er op uitkomen en de feestvierende ratten bestempelen haar tot

17 en 18.
Kampeerders van
het eerste uur;
families Bakker
uit Utrecht.
Let op de Lekdijk
met daarachter de
zendmasten van
de Binnenlandse
Omroep. De zin-
ken emmer en
wasketel stonden
paraat. Foto's
omstreeks 1950.

*een m.i. verboden zwemgelegenheid als zijn-
de een bron voor een epidemie van typhus,
parathyphus en de ziekte van Weil."*

Het is dus te begrijpen dat het zwem-
men in de Lek niet voor niets populair
was.

Lange tijd gold het zwemverbod voor de
Hollandse IJssel vanwege de ernstige
vervuiling en publieke zwembaden
bestonden nog niet. Er werd wel in pol-
derwater gezwommen als de Enge IJssel
en de Benschopper- en Lopikerwetering,
maar voor kinderen was het strand aan
de Lek de mooiste plek om te spelen.

Het natuurbad als kampeerterrein

In de oorlogsjaren konden de activiteiten
rond het natuurbad door blijven gaan.
Heijman verhuurde zwemkleding en
hield toezicht op het zwemmen. Brokken
ijs die werden aangevoerd voor café de
Roode Leeuw werden vervolgens naar
Klein Scheveningen getransporteerd om
aldaar de limonade te koelen. Ook de
Duitse bezetter wist de weg naar Klein
Scheveningen te vinden:

*"In de oorlogsjaren vaarden er Duitse boten,
hele snelle, die gaven enorme golven."*

Arie de Graaf (geb. 1936)

De ondernemer Heijman ging direct na
de oorlog boven de Roode Leeuw
"kamers met stromend water" verhuren
en plaatste op Klein Scheveningen een
grote en een kleine tent. Bezoekers kon-
den hier koken en desgewenst blijven
slapen. 'Camping Klein Scheveningen'
was een feit.

*"In 1946 of 1947 heb ik op Klein
Scheveningen gekampeerd. Wij waren toen
met vier volwassenen en zeven kinderen,
waarvan ik - een jochie van tien/elf - de
oudste was. Mijn vader had een vrachtwagen
kunnen lenen, waarmee wij met ons
hele hebben en houwen (ook wij zaten in de
laadbak) vanuit Utrecht naar de Lek wer-
den vervoerd. Een hele belevenis voor kinde-
ren die de oorlog hadden beleefd en niets
gewend waren. Klein Scheveningen bestond
toen naar mijn herinnering alleen uit een
flink stuk zandstrand langs het water, een
grasveld en wat struiken. Er stond een rede-
lijk grote en een kleine tent. Ik vermoed dat
deze daar door de eigenaar waren neergezet
en dat hij deze verhuurde. In één van de
tenten moest worden gekookt. Er was niets
in deze onderkomens aanwezig. Alles moest
van huis worden meegenomen, vandaar die*

19. De eerste
ansichtkaart van
Klein Schevenin-
gen.
Op de krib zijn
twee banken
geplaatst vanwa-
men kon uitzien
over de rivier.
De dekschuit was
speciaal voor het
zwemplezier daar-
aangemeerd.
Kaart uit 1949.

vrachtauto. Er was geen wasgelegenheid. De WC bestond uit een flink gat in de grond met daarboven een plank met een gat erin. Er was wel een "huisje" omheen gebouwd waar het altijd gonsde van de vliegen. De ruimte in de kleine tent was zo klein dat er met hooguit twee mensen in kon worden geslapen. Het was zo geregeld, dat mijn oom er sliep met bij toerbeurt één van de zeven kinderen. Mijn moeder en tante gingen met de overige zes kinderen elke avond lopend naar Lopikerkapel. In De Roode Leeuw hadden zij, boven de kroeg, twee kamers met stromend water gehuurd. Mijn vader kon al dat gedoe niet goed aan en ging iedere avond op zijn fiets naar Utrecht terug om in zijn eigen bed te slapen. Als je op de kamer in De Roode Leeuw sliep kon je je er ook wassen. 's Morgens ging het hele stel dan weer terug naar de Lek."

Kees van Beusichem (geb. 1936)

Op het terrein had Heijman een eenvoudige latrine aangelegd:

"Een gegraven kuil achter een rietmat. Twee

palen in de grond en een dwarse paal daaraan vastgebonden. Daar zat je dan op met je broek op je enkels om je behoefte te lozen. Je moest niet vergeten een klein schepje zand op het hoopje te gooien, want anders waren de rapen gaar.

En heel vaak aten we ijs. Twee cent voor een klein ijsje en vijf cent voor een wat grotere. Pa bleef op die dag keurig met stropdas in het pak. Moe bleef altijd thuis. Klein Scheveningen was de enige betaalbare vakantiemogelijkheid. Anders moesten we via de IJsseldijk naar Achthoven, waar ook nog een speeltuin was achter een café."

Willem Westerhout (geb. 1934)

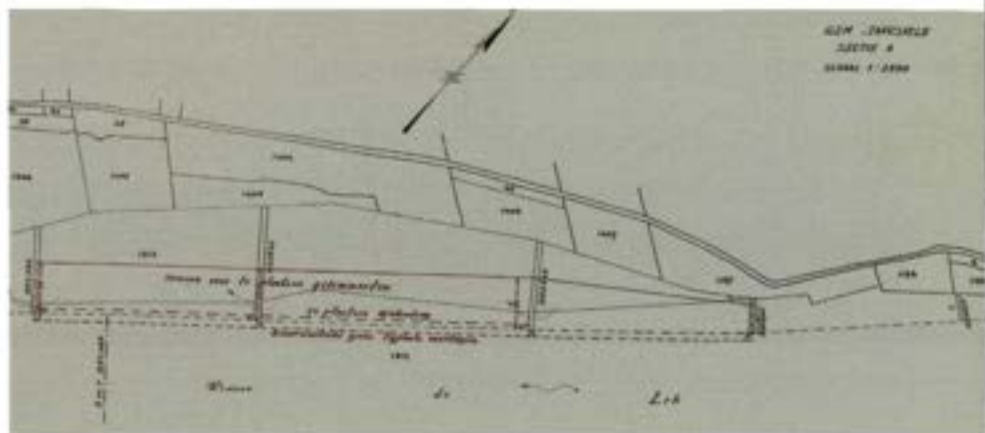
Thomas Heijman sliep soms ook op Klein Scheveningen:

"Hij heeft er ook bijgewoond, nou ja, hij had daar een schuurtje met een slaapplek. Dat schuurtje heb ik toen een keer schoongemaakt, met een paar vriendinnen. Het was een vreselijke bende. Maar daar kregen we dan wat voor. Hij had geweldig lekker ijs, dat weet ik nog wel."

Greet de Graaf (geb. 1939)

20. Opmetingskaart uit 1948 van het gebied rond Klein Scheveningen.

Bron: archief Rijkswaterstaat.

Bondsvacantie-oord

Eind 1947 is Thomas Heijman zonder speciale reden gestopt met het beheer van Klein Scheveningen. De activiteiten werden voortgezet door de Utrechters Veenendaal en van de Velden¹¹.

Eind jaren veertig kwamen de eerste ansichtkaarten uit waarop het terrein aangeduid wordt met "Strand- en Badbedrijf Klein Scheveningen". Al snel echter kreeg het 'badbedrijf' een nieuwe naam: 'Bondsvacantie-oord Klein Scheveningen, Lopikerkapel aan de Lek.' Hiermee verkreeg de plek de officieel erkende ANWB-status.

Een opmetingskaart uit 1948 verduidelijkt de situatie. De rivier de Lek heeft als aanduiding perceel 1914. Perceel 1913 is in eigendom van de Staat zoals langs de hele rivier het geval was. Dit om het onderhoud aan de kribben¹² in eigen hand te houden. De tekening toont deze kribben die voor een belangrijk deel onder het oppervlak liggen.

Thomas Heijman gebruikte perceel 1913 voor zijn activiteiten. Uit de opmetingskaart kunnen we verder afleiden dat de nieuwe pachters in 1948 uitbreidingsplannen hadden. Er kwamen "getimmerden" en een "te plaatsen afscheiding" zou gaan functioneren als afrastering in het

water. De "rivierwaartsche grens ligplaats vaartuigen" lag uiteraard bij de vaargeul.

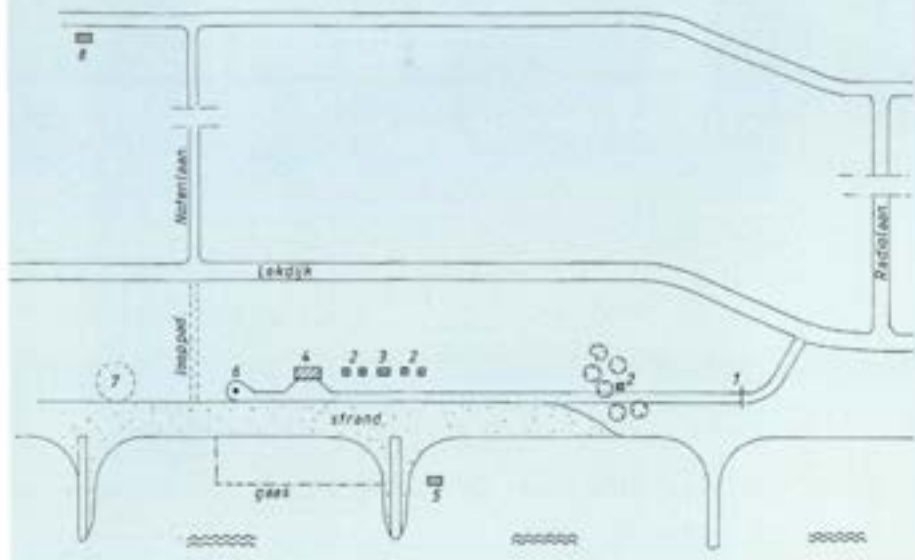
In de zomer van 1949 stonden op Klein Scheveningen inmiddels de eerste huisjes. Dat valt af te leiden uit de tekening waarop Arie de Graaf zich de situatie in 1949 herinnert (zie pag. 13).

Uit de schets valt te concluderen dat vrij centraal op het terrein een hut/kantoor-tje was geplaatst. Ten oosten van het kantoor-tje stonden enkele tenten met huisjes. Meer naar het oosten stond onder een bomengroep nog een huisje. Voorbij de pier was een hek.

Opvallend is het looppad dat getekend is in het verlengde van de Notenlaan. Dit looppad leidde naar het strand, waar met gaas een bad was afgezet.

"In de beginperiode sliepen wij in een gehuurde legertent. Wij betaalden enkele gulden staangeld. De vele bezoekers (visite), voornamelijk familie, betaalden soms iets, maar niet veel. Op zaterdagavond was er een groot kampvuur en werden er takken en brandbaar materiaal bij boeren in de omgeving opgehaald met de vrachtwagen van de Bruin (Lopikerkapel.) Het halen op zich was al een feest."

Arie de Graaf (geb. 1936)

21. Uitgewerkte tekening naar schets van A.G. Graaf:
1. hek
 2. huisjes
 3. legertent
 4. kantine
 5. dekschuit
 6. waterpom
 7. kampvuur
 8. de Bruin vrachtwagen

Firma Koekman uit Vreeswijk verhuurde oude legertenten.

"De tent was donderbruin, stonk naar teer, had geen ramen en we sliepen op strozakken. We waren met twee gezinnen: vier volwassenen en negen kinderen. In 1951 zijn we er weer geweest. Wij stonden toen naast de familie van Zoelen en die hadden toen al een echt huisje."

Greet de Graaf (geb. 1939)

Zomerhuisjes: constructie, opslag en vervoer

Begin vijftiger jaren veranderde het beeld van Klein Scheveningen. Vaste gasten huurden voor een heel seizoen een staanplaats en bouwden daarop vervolgens zelf een zomerhuisje. In de meeste gevallen waren de bewoners eigenaar van de huisjes. De huisjes waren zo ontworpen en gebouwd dat ze eenvoudig uit elkaar gehaald konden worden. Men

22. Eén van de bekende 'Koekmanten' die na de oorlog verscheidene jaren op de camping te vinden waren.

23. Het huisje van de familie Wildschut wordt weer opgebouwd. Aan de vloer wordt nog gewerkt. Het huisje had een dak van tentdoek en telde maar liefst 12 slaappleaatsen! Foto uit 1961.

24. Piet van de Haar is zichtbaar trots op zijn bouwwerk! Foto uit 1957.

gebruikte houten demontabele wanden. De meeste huisjes hadden een zgn. 'tentdak', wat gemaakt was van oude zeilen of tentdoek.

"De huisjes hadden allemaal een dak van tentdoek. Later veranderde dat: familie De Jong had een huisje met vast dak dat aan de voorzijde iets overstak."

Rineke van de Haar (geb. 1945)

"Een huisje bouwde je zelf, en moest elk jaar weer gemonteerd en opgebouwd worden".

Marie Kolfshoten (geb. 1920)

Voor de meeste seizoenkampeerders begon het seizoen op Koninginnedag met het materiaaltransport naar de Lek:

"Ieder jaar werd het huisje op Koninginnedag (30 april) in elkaar gezet. Mijn vader haalde dan de onderdelen van de zolder tevoorschijn. Daar zaten ook asbestplaten bij. De onderdelen waren in de winter opgeslagen bij familie op de Touwlaan in IJsselstein. Deze werden naar Klein Scheveningen gebracht met een vrachtwagen die mijn vader speciaal voor die dag kon lenen. Ik heb hem een aantal jaren geholpen met het opbouwen van het huisje."

Rineke van de Haar (geb. 1945)

"Wij huurden voor een dag een vrachtwagen om de onderdelen naar Klein Scheveningen te transporteren"

Toos Duits (geb. 1932)

Niet iedereen had de beschikking over een vrachtwagen. In dat geval vervoerden de kampeerders de onderdelen van de huisjes met handkarren. Behalve het huisje verhuisde een deel van de normale huisraad:

*"Alle noodzakelijke huisraad werd opgela-
den, tot aan de makkelijke stoel van mijn
vader toe. Hij nam daar dan zelf plaats op
en zo ging het hele gebeuren richting Klein
Scheveningen."*

Creet de Graaf (geb. 1939)

*"Wij werden gebracht met de hittekar van
Janus Meerding."*

Jan Wildschut (geb. 1939)

In de jaren vijftig was 30 april steevast de eerste seizoensdag. Dan kon een begin gemaakt worden met de opbouw van het huisje. Gedurende de eerste vrije momenten van de meimaand werden de huisjes dan verder afgebouwd. De indeling van de huisjes bestond meestal uit een huiskamer van enkele vierkante meters (incl. kookvoorziening) met daarachter twee kleine slaapkamertjes. De huisjes stonden aanvankelijk op de grond. Later kregen sommigen een fundament bestaande uit een stenen voet of balken.

Zomerhuisjes: wonen en slapen

Veel gezinnen verbleven een groot deel van de vakantie op Klein Scheveningen. Vaders die overdag werkten, kwamen 's avonds naar Klein Scheveningen, sliepen daar en gingen de volgende dag weer naar het werk.

*"Ons huisje stond er vanaf 30 april tot
augustus/september. Wij woonden toen in
Utrecht. We bleven daar dan vaak de gehele
zomer. In de schoolvakantie (6 weken)
waren wij er dag en nacht. Moeder overdag*

25. Binnenop-
name in het huis-
je van de familie
Wildschut. Foto
uit 1961.

*met de kinderen en mijn vader kwam 's
avonds uit zijn werk naar Klein Schevenin-
gen toe. Ook in de schooltijd verbleven we
al op Klein Scheveningen. Ik ging dan op
de fiets naar de MULO in Utrecht waar je
zo'n 50 minuten over deed.*

*Ik ben een keer met mijn fiets over de kop
geslagen toen ik van de hoekt afkwam. Ook
in de weekenden waren wij altijd op Klein
Scheveningen.*

*Ons huisje had 2 tweepersoons stapelbed-
den. Mijn vader en moeder sliepen in één
van de onderste en het bovenste gebruikten
zij voor opslag. In het andere stapelbed
sliep ik samen met mijn twee jongere broertjes.*

26. Het huisje van
de familie
Bouwman.
Meerdere exem-
plaren van dit
type kwamen voor
op Klein
Scheveningen.
Het werd als
'bouwpakket'
gekocht.

Vlak bij de kantine stond een grote legertent. Daar werd stro verkocht om strozakken te vullen. We hadden tijken die precies pasten in de ledikanten. Voor de kussens werd hooi gebruikt, dat was niet zo hard als stro."

Rineke van de Haar (geb. 1945)

In de beginperiode hadden de huisjes geen vaste voorziening voor verwarming. Een enkeling gebruikte een oliekachelkje.

"Ach, dat was eigenlijk ook niet nodig, want we waren er alleen maar in de zomer."

Alida van de Haar (geb. 1917)

Elektriciteit was er die eerste jaren niet. Voor de verlichting werd gebruik gemaakt van 'butagaslampen'.

"Een gaslamp met een kousje, als je dat kousje aanraakte als het brandde ging het stuk."

Rineke van de Haar (geb. 1945)

Boodschappen doen

Om in de dagelijkse boodschappen te voorzien werd de camping door meerdere leveranciers bezocht. Uit de beginperiode herinnert men zich een Viaanse groenteboer, die, als hij in IJsselstein uitgevent was, Klein Scheveningen bezocht. Ook de groenteboer uit IJsselstein en bakker Lakerveld uit Lopikerkapel sleten er hun koopwaar samen met een slager. Bakker Lakerveld had in Lopikerkapel ook een kleine winkel waar hij levensmiddelen verkocht en voorts werden de boodschappen in IJsselstein gedaan.

"Mijn moeder ging ook wel met de bus van de VAVO naar IJsselstein. Die stopte bij de Radiolaan."

Rineke van de Haar (geb. 1945)

Er werden ook direct 'van het land' levensmiddelen verkregen:

"Groenten en aardappelen haalden we van het land van de familie Ederveen in IJsselstein, die maakten we schoon in de Lek en kookten dat op een olievergasser".

Piet de Bruyn (geb. 1934)

Koken

De warme maaltijden werden klaargemaakt op butagasfornuizen. In de beginperiode gebruikte men ook 'petroleumstellen'.

"..... een tweepits butagasstel, eerder nog wel met twee petroleumstellen".

Rineke van de Haar (geb. 1945)

"Ik verbleef er met mijn gezin (man, vrouw en drie kinderen) samen met mijn zuster met haar gezin (man, vrouw en ook drie kinderen.) In totaal 4 volwassenen en 6 kinderen. Wij deden het huishoudgeld in een pot die iedere keer werd bijgevuld. Koken deden we gezamenlijk."

Alida van de Haar (geb. 1917)

Om levensmiddelen enigszins te kunnen bewaren trof men eenvoudige voorzieningen:

"Vader had een gat gegraven in de grond en daar een wasketel ingegraven. De deksel van de wasketel erop, in de schaduw. Dat was een soort koelkast, de boter smolt dan niet."

Rineke van de Haar (geb. 1945)

Einde van het seizoen

Het seizoen duurde van april tot eind september. In de zomervakantie en daarbuiten de weekeinden werden de huisjes volop gebruikt. Aan het einde van het seizoen dienden de huisjes, in verband met de hoge waterstand in de rivier gedurende de winter, weer te worden weggehaald en elders opgeslagen.

27. Sfeerbeeld uit de vijftiger jaren. Gerrit Klein (met pijp en badpak) met drie kinderen.

"De huisjes waren allemaal particulier bezit. Vaak zelfbouw. Het huisje van de familie de Jong werd aan het eind van het seizoen gedemonteerd en weer opgeslagen op de zolder, bij oma en opa."

Wil Klein (geb. 1944)

"Heijman verhuurde ook huisjes, hij woonde zelf in de buurt, dus zal hij de huisjes daar wel opgeslagen hebben."

Alida van de Haar (geb. 1917)

Inderdaad gebruikte Thomas Heijman een boerenschuur, iets ten oosten van café de Roode Leeuw, als opslagplaats.

"Het afbreken herinner ik mij niet meer, daar ben ik nooit bij geweest. Ik heb wel een aantal jaren meegeholpen, samen met mijn vader, om het huisje op te bouwen. Het afbreken gebeurde aan het einde van het seizoen, augustus / september. Eind september moest je weer wegwezen vanwege de hoge waterstanden in de winter."

Rineke van de Haar (geb. 1945)

Sommige vaste gasten vonden dit opbreken bezwaarlijk. Dhr. Zuidam uit Utrecht probeerde daar met een verzoekschrift onderuit te komen, maar Rijkswaterstaat hield vast aan het beleid en reageerde in een brief als volgt:

"Op grond van het openbaar rivierbelang kan aan uw verzoek tot het tussen 1 oktober en 1 april op het onderhavige terrein laten staan van uw zomerhuisje geen medewerking worden verleend. De ter inzage ontvangen foto zend ik hierbij terug."

28. Ingang Klein Scheveningen begin jaren vijftig. Opname in de richting van de Radiolaan.

Eind september had iedereen zijn huisje opgebroken en in de winterstalling ondergebracht. Het terrein werd teruggegeven aan de rivier. Kinderen uit Lopikerkapel speurden vervolgens het lege terrein af:

"Als de houten terrassen van de kantine weg waren gingen wij muntjes zoeken. Onder het zand, bij de kantine vonden we dan nog wel eens geldstukken."

Jan van Ieperen (geb. 1944)

Vijftiger jaren

Thans, in 2004, ligt de ingang van het huidige Klein Scheveningen meer westwaarts dan destijds. Komende van de Radiolaan sloeg men rechtsaf de Lekdijk op. Na ongeveer 100 meter ging er een pad omlaag de uiterwaarden in. Na 150 meter bereikte men de ingang van het terrein, afgebakend met een slagboom.

"Na een lange afrit van de Lekdijk was de fietsenstalling (auto's waren er nog niet zoveel) voor de slagboom, links aan de Lekzijde de woning van de beheerder. Aan het eerste stukje van het (matig verharde) pad stonden aan beide zijden huisjes. Dan kreeg je aan de linkerkant (dus aan de Lekzijde) het damesstrand, met wat bomen en struiken. Het damesbad lag ietwat verscholen achter struiken en bosjes. Verder was het terrein erg kaal, hier en daar een boom bij een krib en wat rietkragen.

Joke de Jong (geb. 1949)

29. Gezicht op Klein Scheveningen vanaf de Lekdijk. Foto begin jaren vijftig.

Het terrein was langwerpig, in het zuiden (uiteraard) grenzend aan de rivier en viel uiteen in het gedeelte ten oosten en een gedeelte ten westen van de kantine.

Het 'damesbad' was speciaal voor de vrouwen die apart wilden zwemmen. Ook kinderen poedelden in het damesbad. Voorbij het damesstrand stond aan de dijkzijde

30. Slagboom bij de ingang met het huisje van de beheerder. Rechts het tarievenbord voor de dagrecreatie. Foto eind jaren vijftig.

31. Het eerste rijtje huisjes. Achter de bomen was het damesbad. Foto midden jaren vijftig.

Ten oosten van de kantine

Het eerste gedeelte van Klein Scheveningen besloeg het terrein vanaf de slagboom tot aan de kantine:

een rijtje huisjes. Deze waren met de voorzijde richting strandjes en Lek geplaatst. Afhankelijk van de seizoensbezetting trof men lege plekken tussen de huisjes.

32. Het damesbad gezien vanuit de Lek. Rechts de Lekbrug.

33. Het 'grote strand'. Foto midden jaren vijftig.

34. Opname in de richting van de kantine (midden op de achtergrond).

"Wij stonden tussen het zgn. kinderstrandje en het grote strand, bij een krib met grote wilg. Na het damesstrand waren een paar openingen tussen het riet met vrije toegang naar de Lek, daarna kwam het kinderstrandje en het grote strand, voorbij de kantine was nog een dieper bad".

Joke de Jong (geb. 1949)

35. Detail van de vorige foto.

De kantine

Halverwege de camping fungeerde een demontabel gebouw als kantine. Er lagen straattegels op de vloer, die elk voorjaar weer goed gelegd moesten worden. De kantine kreeg een terras aan de Lekzijde.

"De kantine was midden op het terrein. In de kantine kon je koek kopen en snoep, er was een snoepwinkelje. En ik herinner mij nog goed die bolle kleine flesjes gazeuselimonade."

Rineke van de Haar (geb. 1945)

"Er was een kantine, van daaruit werden wedstrijden georganiseerd, voetbalwedstrijden, zaklopen, hardloophwedstrijden. Er werd gekeurd, je kon er snoep kopen."

Alida van de Haar (geb. 1917)

Bij de kantine bevond zich de waterpomp, een grote legertent en enkele speeltoestellen. 'Dagjesmensen' konden de legertent gebruiken om er zich in om te kleden. En er werd tevens stro verkocht om strozakken te vullen.

Ten westen van de kantine

Voorbij de kantine waren de huisjes ver-

der uit elkaar geplaatst. Het pad liep nog steeds parallel aan de Lek, maar draaide aan het einde met een bocht naar de Lek. De huisjes stonden evenwijdig aan de Lek behalve aan het einde waar de huisjes haaks op de rivier stonden. In het verlengde van het 'Notenbomenlaantje' had men hier een min of meer 'illegale toegang' gecreëerd.

Zoals te zien op de verschillende foto's was er rondom de huisjes veel ruimte. Zo stond op het achterste gedeelte slechts één rij huisjes (aan het water) met daarachter een groot trapveld.

36. Spelende kinderen op het strand. Opname in de richting van de Lekbrug. Achter de auto's de draaimolen en de kantine. Foto uit de jaren zestig.

37. Rondom de huisjes veel ruimte en als het buurterpceel niet was overhuurd zelfs een zee van ruimte.

38. Aan het eind van het huisje van de familie Boomer, tevens entree voor bezoekers vanaf de Notenlaan.

Sanitaire voorzieningen

Douches ontbraken op Klein Scheveningen, men waste zich op eenvoudige wijze in het huisje, of als men weer eens thuis kwam.

Verspreid over het terrein waren enkele algemene toiletten, hokjes met een poepdoos daarin. Slechts een enkeling had een eigen toilet achter het huisje. Jan van Ieperen kon zich herinneren dat hij op een keer in de winter met een stel vrienden op het ondergelopen en bevroren land van Klein Scheveningen schaatste totdat iemand op de plek van een poepdoos door het ijs ging want: *"op de plaats van de poepdoos was alleen maar bomijs."*

Vijftig jaar later herinnert Greet de Bruyn - de Graaf zich de spreuk die te lezen was op een poepdoos:

"Zo menig mens is hier belast, belaan gekomen, maar ging verlicht weer heen, de lasten afgenomen"

Drinkwater

Een waterleidingvoorziening ontbrak op Klein Scheveningen. Daarom was er midden op het terrein bij de kantine een waterpomp. Emmers en melkbussen werden gebruikt om daarin water naar de huisjes te vervoeren. De kwaliteit van

39. Alida Klein - van de Haar wast haar jongste spruit. Zomer 1957.

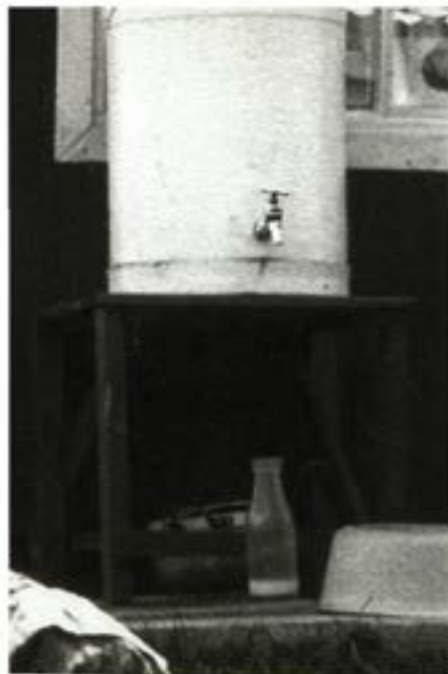
het water uit de pomp was echter niet zo goed hetgeen vooral de eerste tijd van het verblijf diarree tot gevolg had.

40. Een 'poepdoos' en een schuurtje.

41. Water halen was meestal een 'duojob'. Op de achtergrond de draaimolen bij de kantine.

42. Watertank met kraantje. De tank werd op een karretje bij de pomp gevuld en teruggezet aan de schaduwzijde van het huisje.

Daarom werd ook vers kraanwater aangevoerd vanuit Lopikerkapel en IJsselstein. Sommige bewoners gingen dagelijks naar Lopikerkapel, met een melkbus op de fiets over het Notenlaantje.

"Voor water ging je naar de pomp, midden op het terrein, bij de kantine. Ik nam ook wel drinkwater mee. Ik ging drinkwater halen in Lopikerkapel en ook wel eens in IJsselstein. Mijn moeder stuurde mij dan op de fiets om water te halen. We hadden allemaal fietstassen. Dat water was vooral belangrijk voor mijn jongste broertje die toen nog een baby was".

Rineke van de Haar (geb. 1945)

Verhuur aan derden

De meeste eigenaren van de huisjes stonden ieder jaar weer op dezelfde plaats. Een enkeling stond ook wel eens een jaar aan de overkant, op de camping Tienhoven. Of men probeerde eens een ander soort vakantie.

"Soms gingen we in de vakantie van mijn vader zelf op vakantie. Ons huisje op Klein Scheveningen werd dan verhuurd, bijvoorbeeld aan familie. Zo had mijn vader er weer een deel van zijn eigen vakantie uit."

Rineke van de Haar (geb. 1945)

"We huurden in die jaren steeds het huisje van de familie Kranenburg (bakker in de IJsselstraat.) Het huisje was van hout. Het stond aan het einde van het kampeerterrein, dus met mooi uitzicht over de Lek."

Nel de Graaf (geb. 1946)

"Wij bleven heel veel weekeinden en de schoolvakanties. Als de schoolvakantie voorbij was verhuurden wij het huisje soms aan anderen, aan mensen uit Utrecht en ook wel aan familie de Graaf."

Toos Duits (geb. 1932)

De vaste gasten

Vele families keerden jaarlijks terug, vaak weer op hetzelfde plekje als het jaar daarvoor. Het is daarom niet zo vreemd dat men zich nog vele familienamen van deze vaste gasten herinnert. De volgende familienamen konden worden genoemd:

Familie van Asch - Utrecht

Familie Balk - IJsselstein

Familie Batenburg - IJsselstein

Familie van de Berg - Wildschut - IJsselstein

Familie van Bommel - Utrecht

Familie Boer - Oskam - IJsselstein

Familie Bons

Familie Boomer

Familie Bouwman - IJsselstein

Familie de Bruyn

Familie van Delft - IJsselstein

Familie van Dijk - Vreeswijk

Familie van Dommelen - IJsselstein

Familie Epping - IJsselstein

Familie van Eijk - IJsselstein

43. Familie Wildschut bewoonde het grootste huisje van Klein Scheveningen. De aanloop van familie was er dan ook groot. Foto van begin jaren zestig.

Familie de Gans
 Familie van Genderen - IJsselstein
 Familie de Graaf - Blok
 Familie van de Haar - Bakker - Utrecht
 Familie de Jong - van de Haar - IJsselstein
 Familie Karelse, de kapper - IJsselstein
 Familie Kemp
 Familie Kip - Utrecht
 Familie Klein - Utrecht
 Familie Kranenburg - IJsselstein
 Familie Manschot - IJsselstein
 Familie de Neijls - Utrecht
 Familie van Oorsouw - Duits - IJsselstein
 Familie van Os - IJsselstein
 Familie Oskam - IJsselstein
 Familie Paridaens - IJsselstein
 Familie van Reinsoever - Utrecht
 Familie van Rhenen
 Familie Schimmel - IJsselstein
 Familie Ullempje - Utrecht
 Familie Ultee
 Familie Vermeer - IJsselstein
 Familie van Vliet - IJsselstein
 Familie Welling - IJsselstein
 Familie Wildschut - IJsselstein
 Familie Wildschut - Cornelisse - IJsselstein
 Familie Willekes - Utrecht
 Familie van Zoelen - IJsselstein

DE MINISTER VAN VERKEER EN WATERSTAAT.

Gezien het bericht van de hoofdinspecteur-directeur van de Rijkswaterstaat in de directie Bovenrivieren van 20 november 1961, nr. 11524, waaruit blijkt dat wijziging nodig is van de tenuwettelling van de bij beschikking van 16 juni 1959, nr. 34428, afdeling Waterstaatsrecht aan A.F. Willekes te Utrecht verleende vergunning tot het maken van werken ten behoeve van een zwen- en bedienrichting aan de rechteroever van de Lek onder Jaarsveld;

Gelet op de Rivierenwet;

BSLUIT:

I. bovengenoemde vergunning te wijzigen als volgt:

In de omschrijving onder I wordt in plaats van "A.F. Willekes te Utrecht" gelezen "J. de Vries te Iopikerkapel".

II. Onder de aandacht van de houder der vergunning te

- brengen -

Pachters en beheerders

De beheerders van Klein Scheveningen huurden het terrein van de staat. De pachtovereenkomsten⁸ laten zien wie de beheerders na Thomas Heijman zijn geweest. De naam van Thomas zelf is niet teruggevonden in het archief van Rijkswaterstaat.

44. Ministeriële correspondentie met de pachters van de campinggronden.

- Tot 21 april 1949 - J.F. Veenendaal en
A. J. Bovens
van 21 april 1949 - W. Kompier te
Haastrecht
van 19 april 1955 - J.W.J. Biezen uit
Hillegom en A.F.
Willekes uit Utrecht
van 16 juni 1959 - A.F. Willekes uit
Utrecht
Van 5 dec. 1961 - J. de Vries uit
Lopikerkapel
tot 27 aug. 1968 - Tj. Doornbos uit
Lopik
van 27 aug. 1968 - Hagen van der Hee
uit Vianen en
Bernardus Diederik
uit IJsselstein

de Lek. Willekes' opvolger, Jan de Vries uit Lopikerkapel, verhoogde het staangeld direct naar 100 gulden per jaar. Familie Wildschut betaalde iets extra vanwege het grote huisje dat zij hadden.

Rijkswaterstaat verstrekte de vergunningen voor niet al te lange perioden, hetgeen blijkt uit een reactie van RWS op een verzoek van Jan de Vries.

Zwemmen

Op de vraag naar de zwemmogelijkheden in de Lek zijn de reacties minder eenduidig dan bij andere onderwerpen. Niet iedereen had leren zwemmen, en dat gold zeker voor een deel van de vrouwen en de kinderen. Sommigen kinderen mochten alleen onder toezicht van de ouders zwemmen of alleen bij hoog water. Het zwemmen in de buurt van een krib is, zoals algemeen bekend was, gevaarlijk. Om het verdrinkingsgevaar te verkleinen waren de baden afgezet met gaas. De betere zwemmers echter waagden de tocht naar de overkant van de Lek.

"Bootje pikken tot Vianen en dan terug zwemmen met de stroom mee. Naar het zandgat zwemmen, daar waren oeverzwammen. De heer Heijman gaf zwemles, vlak voor zijn kantoor lag een oude dek-schuit. Op die plaats is destijds iemand verdronken. Enkele kinderen, waaronder ikzelf, zagen het lichaam nog even boven drijven net voorbij de krib stroomafwaarts. Er was toen echt paniek."

Arie de Graaf (geb. 1936)

"Wij mochten alleen zwemmen bij hoog water, dit in tegenstelling tot de dagjesmensen, die bij mooi weer in grote hoeveelheden kwamen, en ook met laag water gingen zwemmen. De echte zwemmers gingen 'overzwemmen', liefst bij doodtij natuurlijk."

In bovenvermeld adres wordt door J. de Vries te Lopikerkapel verzocht de aan hem verleende vergunning te verlengen. Hierover kan het volgende worden opgemerkt. Adressant is exploitant van een zwem- en badinrichting, gelegen aan de rechteroever van de Lek nabij kmr. 953.700. Hiervoor is tot wederopzegging een publiekrechtelijke vergunning verleend door de Minister van Verkeer en Waterstaat, dd. 5-12-1961 nr 80375. Directie van de Waterstaat, aff. Waterstaatsrecht (leggerkaart gem. Jaarveld nr 36). Voor het gebruik van de aan de Staat toebehorende gronden en water is door de inspecteur der domeinen te Utrecht bij akte van 29 jan. 1962 (Uw nr 739 dd. 2-2-1962), uiterlijk tot 1 maart 1963 een privaatrechtelijke vergunning verleend. Deze privaatrechtelijke vergunning wenst adressant te verlengen. Hiertegen bestaat in het rijkswaterstaatsbelang n.i. geen bezwaar. Aangezien deze aangelegenheid door de dienst der domeinen dient te worden geregeld, stel ik U voor het onderhavige adres aan deze instantie door te zenden, met het verzoek de behandeling hiervan over te nemen.

Het hoofd van de dienstkring.

45. Exploitatievergunning van Rijkswaterstaat betreffende "een zwem- en badinrichting, gelegen aan de rechteroever van de Lek, nabij kmr. 953.700."

Ten tijde van het natuurbad betaalden de dagjesmensen entreegeld. Beheerder Willeskes met gezin bewoonde daarom het eerste huisje op het terrein bij de ingang, direct na de slagboom. Nadat Klein Scheveningen zich meer en meer ontwikkelde tot kampeerterrein werd er ook staangeld voor tenten en later ook de huisjes gevraagd. Willeskes vroeg in 1958 nog slechts 35 gulden per seizoen voor een vaste staanplaats. Hiervoor kon het hele gezin een seizoen verblijven aan

46. Een warme dag omstreeks 1950 met enorm veel dagjesmensen. Op de achtergrond no hoofdzakelijk tenten.

47. Dezelfde dag omstreeks 1950, maar dan met de Lek op de achtergrond. Let op de vrachtschepen die populair waren vanwege het 'bootje pikken'.

48. Enkele jaren later hebben de tenten plaats gemaakt voor 'huisjes'.

(anders ging je een stuk met de stroom mee en moest je terug lopen), even staan en zwaaien en weer terug, wie het snelste terug was natuurlijk."

Joke de Jong (geb. 1949)

"Meerdere malen is er iemand verdrongen. Bijvoorbeeld die keer dat ik met mijn vriendin voor ons huisje zat toen er een Engels vrachtbootje langs voer. Daar sprongen en doken allerlei mensen vanaf, die maakten pret met elkaar. Plotseling ontstond er paniek en achteraf (dat hoorden we weer later) bleek dat de kok van dat gezelschap

verdrongen was.

Ook herinner ik mij dat er een Utrechtse familie aangekomen was op de camping. De zoon dook gauw van de krib en verdrong. Ze waren nog maar net aangekomen...."

Toos Duits (geb. 1932)

Concluderend is vast te stellen dat het al dan niet kunnen of mogen zwemmen per gezin verschilde. Velen herinneren zich ernstige ongelukken door verdrinking. De vreugde van het zwemmen lag gevaarlijk dicht bij de tragedie van een dodelijk ongeluk.

49. Het kenmerkende slibstrand bij laag water.

50. Waterpret in 1955. Je kon zomaar op een 'scholletje' stappen.

51. Achter de huisjes een groot trapveld. Het huisje van familie Wildschut is nog in aanbouw.

(Vrije)tijdsbesteding

Behalve zwemmen en het spelen in het zand, herinnert men de vele manieren om de dag door te brengen.

"We speelden op het zandstrand met de andere kinderen. Veel landje-pik in het natte zand en verstoppertje in het riet. Er waren allerlei kleine paadjes, eng, je moest oppassen voor bloedzuigers. We speelden badminton, en er was een grote opblaasboot om in te varen. We klommen in een boom, we gingen vissen, boten kijken en op speurtocht langs de Lek"

Joke de Jong (geb. 1949)

"We speelden in het zand en we gingen zwemmen, we mochten niet diepgaan. Zo heb ik leren zwemmen in het damesbad. Ik

vond het altijd heerlijk om naar het water te kijken, naar de golven, naar de boten. Ook herinner ik mij de geur van de Lek. In het voorjaar dat frisse groen van de weilanden met kamille en dergelijke, heel bijzonder. We deden ook veel aan 'vliegeren'. Mijn vader gebruikte gespleten bamboestokjes om een vlieger te maken. Wij mochten die dan beplakken met dat dunne vliegerpapier."

Rineke van de Haar (geb. 1945)

"We kregen bijzonder veel visite: ik weet mij nog te herinneren dat we een keer het aantal hebben bijgehouden: in twee weken

bezoek van 44 familieleden/kennissen. En mijn moeder maar uitgebreid en vers koken. Even wat halen bij de snackbar of chinees was er toen nog niet bij!"

Nel de Graaf (geb. 1946)

"Voetballen deden we eerst niet, want we hadden geen bal, maar je kon wel kuilen graven en zwemmen. Ik weet nog dat als je het water inliep het dikwijls gebeurde dat je onder je voet iets voelde kriebelen. Als je dan bleef stilstaan en onder je voet greep (je kreeg daar handigheid in) pakte je een scholletje van een centimeter of vier."

Kees van Beusichem (geb. 1936)

In de vijftiger jaren was de familie Reinsoever steevast op Klein Scheveningen te vinden. Zij had in Utrecht een transportbedrijf en was in het bezit van een amfibievoertuig.

"Je kon er voor 10 cent een vaartje mee maken. Toen is er een ongeluk gebeurd waarbij het amfibievoertuig in een droge sloot belandde en is er een eind gekomen aan het meevaren met dit amfibievoertuig."

Jan van Ieperen (geb. 1944)

Op de vraag naar avondactiviteiten zijn er minder reacties te noteren. Wellicht komt dit doordat zich onder de gevraagdgen bijna niemand bevond die de 'oude-re' jeugd heeft doorgebracht op Klein Scheveningen.

"Ik moest 's avonds meehelpen, de vaat doen. Spoelen tussen het riet in de Lek, daarna een keteltje warm water om het verder schoon te maken. En we moesten vroeg naar bed, 19.30 uur. Ik herinner mij het in slaap vallen, de boten hadden destijds tweetakmotoren, dat was lekker, dat hoor ik nog."

"Er gebeurde 's avonds niet zoveel, er was een keer een soort gekostumeerd volleybal of badmintontoernooi waarbij de mannen uit onze buurt in rieten rokjes liepen, maar dit was een incidentele opvoering, geloof ik."

Joke de Jong (geb. 1949)

"'s Avonds werden tegen de muggen notentakken opgehangen. Verder waren we veelal op bezoek bij de burens, vissen, spelletjes en vroeg naar bed."

Arie de Graaf (geb. 1936)

Politiecontrole

Meerdere malen is er politie op het terrein geweest. Zij controleerde of de namen van de personen die daar over-

nachten in de registers voorkwamen. Ook Jan de Vries, een van de beheerders, had strenge regels:

"In die tijd huurden wij wel eens een vakantiehuisje. Jan de Vries was met sluitingstijd zeer strak. Als je na elf uur nog bezoek had moesten wij stil zijn, zoniet dan werd het bezoek weggestuurd."

Jan van Ieperen (geb. 1944)

"Ik vond het heel spannend dat de politie 's nachts kwam controleren wie er in het huisje verbleven. Controle uitoefenen of er soms jongens en meisjes bij elkaar sliepen."

Nel de Graaf (geb. 1946)

"Wij hadden destijds allemaal een kampkaart. Je mocht destijds alleen bij je eigen man slapen. Ik herinner mij dat we 's nachts een keer controle hebben gehad, we waren getrouwd en hadden al kinderen. We moesten toen 's nachts onze kampkaart laten zien."

Toos Duits (geb. 1932)

Strandfeestjes en buitenlandse gasten

Duidelijk is dat de groep van vaste gasten op Klein Scheveningen altijd gezinnen met kinderen zijn geweest. Daarnaast trok de Lek ook jong publiek

52. Pootjebaden in 1963.

die het toezicht van ouders minder noodzakelijk achten.

"Voordat ik getrouwd was gingen we op de fiets vanuit IJsselstein naar de Lek. Dikwijls op de zondag dat de processie van Maria van Eiteren werd gelopen. We keken dan eerst naar de processie en dan gingen we op de fiets door naar de Lek."

Toos Duits (geb. 1932)

53. Strandfeest bij het damesbad in 1953. Op de foto o.a.: Wijnand Boer, Jaap Klein, Teus de Jong en Gerrit Wiegand Bruss.

In het weekeinde kwam de oudere jeugd uit Lopik en IJsselstein op de fiets naar de Lek om daar hun strandfeestjes te organiseren.

Er waren vriendengroepjes die samen een legertent huurden bij Koekman in Vreeswijk en zo hun vakantie vierden op Klein Scheveningen.

"Op een zondagochtend in 1954 kwam Ab Batenburg met zijn brommer en een doos sigaren. Dat werd dus lekker crossen in de uiterwaarden en met zijn tienden sigaren roken in de vierpersoons Koekman-tent. We kochten van iemand ter plaatse een lekker kano. In Vreeswijk haalden we reparatiemateriaal en zagen kans dit bootje redelijk dicht te krijgen. Althans, wanneer we hem aan de ene kant van de krib in het water deden konden we met de stroom mee royaal om de krib varen voor hij weer volgelopen

was. Zo iets gaat na een tijdje vervelen en we waren dan ook heel blij toen er een stevige Duitse mijnheer een bod op onze kano kwam doen. Wat later bleek: deze man wilde zich aan de overkant wat gaan verpozen met een aardige mevrouw. Echter, toen ze een klein stukje op weg waren, zakten ze door de bodem. Heel veel opschudding op het strand en wij er als een speer vandoor. Zo heb ik op Klein Scheveningen in 1954 mijn vrouw leren kennen."

Piet de Bruyn (geb. 1934)

Romantiek bestond er ook in internationaal verband. In een brief uit 1956 schrijft Evert Hemming, een Duitse jongen, een brief aan een Nederlands meisje dat hij die zomer, kamperend op Klein Scheveningen, heeft ontmoet.

Hage (Ostfriesland), den 31.08.1956

Endlich habe ich Deine Adresse erfahren. Es haben mir das die Mädchen aus Klein-Scheveningen geschrieben. Hoffentlich kennt Ihr mich noch. Ich war im Sommer mit meinem Freund Rudi in Klein-Scheveningen abends mit dem Zelt zum Camping da. Als du nach Hause müsstest, habe ich Dir den Daumen gedrückt und "Toi, Toi, Toi", - das heisst: "Glück" gewünscht. Wie ist es mit....

Hoog water

Ondanks het vakantie seizoen kon het gebeuren dat de Lek in het voorjaar extreem hoge waterstanden bereikte.

"We hebben vaak last gehad van het hoge water. Wij stonden op het laatste gedeelte van Klein Scheveningen heel dicht bij het water.

Het gebeurde wel dat het water een halve meter of hoger in het huisje stond. We moesten dan alle spulletjes hoog wegzetten.

Als het water weer gezakt was begonnen we weer met dweilen en schoonmaken. Later hebben we op dezelfde plek een caravan gehad. Een keer stond het water zo hoog, dat we nog juist de bovenste 10 centimeter van de caravan konden zien. Het water stond toen dus wel zo'n twee meter hoog. Ons schuurtje dat we naast de caravan hadden gebouwd is toen weggespoeld en dat vonden we later verderop richting Lopik gedeeltelijk weer terug."

Toos Duits (geb. 1932)

"Wij hebben meegemaakt dat het water zo hoog was, dat slager Sluis (uit Lopikerkapel) het vlees moest bezorgen per boot. En in mei gebeurde het wel dat er bij hoog water een Binnenlek ontstond."

Jan van Ieperen (geb. 1944)

In het voorjaar van 1970 werden op het achterste en laagste gedeelte van het terrein zandzakken gelegd waarmee geprobeerd werd het hoge water tegen te houden.

Einde van het tijdperk?

Begin jaren zestig werden in Vreeswijk en IJsselstein nieuwe zwembaden gebouwd. In veel IJsselsteinse gezinnen werd (vaak al vroeg in het voorjaar in de voorverkoop) voor ieder gezinslid een zwemabonnement aangeschaft. Vanaf 1960 zwommen dan ook vele IJsselsteiners dagelijks in "het één meter veertigbad" en, nadat het diploma A was behaald, in "het diepe" basin. In HKIJ-uitgave nr. 64 van 1993 is de geschiedenis van dit zwembad uitgebreid beschreven.

Ook veranderde de wijze van vakantie vieren. Door de financieel sterk verbeterde gezinssituaties ging een aantal trouwe 'Klein Scheveningers' de vakantiebestemming verder weg zoeken.

En volgens sommigen verdween de sfeer op Klein Scheveningen zoals die in de jaren vijftig was.

"Het huisje is tegelijkertijd met een ander huisje afgebrand, ongeveer in 1958. We hebben daarna nooit meer op Klein Scheveningen gestaan, sommigen van ons hadden genoeg van dat gesjouw naar Klein Scheveningen. Vanaf de jaren zestig gingen we vaker naar het zwembad in IJsselstein. En bovendien gingen we in de zomervakanties verder weg op vakantie, naar Barneveld, of Amerongen. Dan huurden we daar een huisje voor een of twee weken. Wat bleef was dat we dat wel met een paar gezinnen deden."

Alida van de Haar (geb. 1917)

54. Boven. Hoogwater in 1970. De 'huisjes' hebben plaatsgemaakt voor stacaravans.

55. Onder. Het hoge water bereikt de caravans.

1971 is het
salowntijd-
aangebore-
Op de
grond nog
paarzaam
'e'.

huisjes, ten-
auto's en
ans staan in
vorm' door
f.
tie van 1971.

"In de jaren 1967 en 1968 hebben we er weer gestaan. Maar de charme van de beginjaren was verdwenen. Het was een normale camping geworden met allerlei voorzieningen. Het echte oude Klein Scheveningen, hoe primitief ook, had voor ons opgehouden te bestaan. Voor de kinderen was het weer leuk, maar voor ons was het toen mooi genoeg geweest."

Greet de Graaf (geb. 1939)

Nawoord

Een aantal families bleef ook na 1970 nog vele jaren met plezier op Klein Scheveningen de zomer doorbrengen. De 'huisjes' zijn dan verdwenen en vervangen door meer comfortabele en mobiele stacaravans. De toegenomen mobiliteit maakte het mogelijk dat het vakantievertier niet meer dicht bij huis

hoefde worden gezocht. Camping Klein Scheveningen is inmiddels uitgegroeid tot een groot recreatiepark met jachthaven. De seizoensgebonden recreatie heeft plaatsgemaakt voor permanente en semi-permanente luxe bewoning. Voor hoog water hoeft niet meer te worden gevreesd, want het terrein is begin jaren negentig enkele meters opgehoogd. Een muziekfestival trekt ieder jaar duizenden bezoekers.

Gebleven is de rivier en het strand, welke nog altijd op deze plek dagjesmensen lokken. Het initiatief van Thomas Heijman om mogelijkheden te scheppen '... de beslommeringen des levens minder drukkend te doen voelen en zich badend in water of zon te verpoezen...' is anno 2004 uitgegroeid tot een groot recreatiedorp.

Lijst met geïnterviewden

Marie van Doorn - Heijman (geb. 1917)

Alida Klein - van de Haar (geb. 1917)

Wil Beker - Klein (geb. 1944)

Joke Karelse - de Jong (geb. 1949)

Rineke Rietveld - van de Haar (geb. 1945)

Willem Westerhout (geb. 1934)

Arie de Graaf (geb. 1936)

Nel Haring - de Graaf (geb. 1946)

Greet de Bruyn - de Graaf (geb. 1939)

Piet de Bruyn (geb. 1934)

Jan van Ieperen (geb. 1944)

Frans van Oorsouw (geb. 1957)

Toos van Oorsouw - Duits (geb. 1932)

Kapper Jo Karelse (geb. 1912)

Marie Wildschut - Kolfshoten (geb. 1920)

Truus Ligchaam - van Lent (geb. 1951)

Gerrit Klein (geb. 1947)

Kees van Beusichem (geb. 1936)

Jan Wildschut (geb. 1939)

Dhr. en mevr. Eikelenboom - van Beusekom

De interviews werden in de eerste maanden van 2004 afgenomen.

58. Begin jaren zeventig. De kleurenfotografie is doorgebroken. Let op de betonnen muur die als waterkering diende.

59. Klein Scheveningen halverwege de jaren zeventig. Wat met dagrecreatie begon is uitgegroeid tot een vakantiedorp met een strak stratenpatroon.

Noten

1. Op een pachtovereenkomst zijn de namen J.F. Veenendaal en A. J. Bovens vermeld. Tijdens de interviews echter herinnerden meerderen zich Veenendaal en van de Velden als beheerders.
2. Kribben vervullen een rivierkundige functie: ze zijn bedoeld om vaargeulen vast te leggen en op diepte te houden. De plaats van de kribben is, net als de afmeting ervan, nauwkeurig berekend. De plaats en de afmeting van de kribben zorgen ervoor dat in combinatie met de stroming de vaargeul op diepte blijft. Zouden er geen kribben liggen dan ontstaan er binnen de kortste keren zandbanken waar de scheepvaart enorme schade van kan ondervinden.
3. De uiterwaarden van de Lek zijn primair bedoeld voor de berging van hoog oppervlaktewater. De waterwerken in de uiterwaarden zijn in beheer bij Rijkswaterstaat. De Staat laat Domeinen pachtovereenkomsten sluiten met de pachters. Rijkswaterstaat is gemachtigd vergunningen af te geven voor het verhuren van de rijksgronden.

Met speciale dank aan:

G.D. Beker, W.J. van Engelen en de werkgroepleden van de HKIJ

Beeldmateriaal:

Archief HKIJ, collectie Ab van Ieperen en diverse familiealbums

Bronnen:

Publicatie HKIJ (1987), nummer 40

Publicatie HKIJ (1993), nummer 64

Archief Rijkswaterstaat

Prent omslag:

Club van Suikerzakjesverzamelaars in Nederland